

Barikāžu laiks

1991.gadā man bija 15 gadu un es mācījos Rīgas 73.vidusskolā, kas tikko bija kļuvusi par RTU Āgenskalna koledžu (ĀVG tagad) 9.klasē. Tas bija dinamiskais „perestroikas” laiks, kad vecā sistēma bruka un haotiski uz šīm drupām veidojās jaunais un atjaunojās reiz zaudētais. Man priekšā bija eksāmeni un vēlme izturēt konkursu savā skolā uz matemātikas klasi. Un neziņa, vai tomēr nav vērts mēģināt stāties leģendārajā Rīgas Lietišķās Mākslas Koledžā.

To, ka mēs piedzīvojam vēsturisku laiku, es sapratu ļoti skaidri jau no brīža, kad uz Tallinas šosejas stāvējām Baltijas ceļā. To, ka mēs vēlamies atgūt savu Latviju, es arī zināju no agrās bērnības, jo vecvecmāmiņas jau tos stāstus par Ulmaņa laika Latviju stāstīja un fotogrāfijas vecos dzimtas albumos rādīja. Zināju arī, ka to nevienam stāstīt nedrīkst, jo ģimenes albumos bija arī tie, kas neatgriezās no kara vai no Sibīrijas, kas dzīvo kaut kur trimdā. Sapratu, ka tāda sāpe un spīts ir visās latviešu ģimenēs.

Mans tēvs bija kaimiņu skolas direktors un Tautas frontes aktīvists. Mana klasesbiedrene bija Andreja Krastiņa (TF līderis) meita. Mūsu mājās no bērnības ik vakaru radio klusi skanēja „Šī ir Amerikas balss no Vašingtonas...” ar drausmīgo signāla pārtvērēju čerkstoņu pa vidu. Es zināju, kas notiek pasaulē un sapratu, ka mēs šeit un ārzemju latvieši tur, gaidām savu Lielo Izdevību.

Pirmais signāls, ka “Tūlīt būs!”, protams, bija Ševardnadzes atkāpšanās decembrī un papildus karaspēka ievēšana janvārī. Ziņas skatījās un klausījās visi ik vakaru. Interfronte ar A.Rubiku priekšgalā bija histēriski aktīva. Un Latvijas tauta saliedējās...spītīgi, klusi, ar tādu visaptverošu pārliecību, kādu es nekad vairs neesmu jutusi – nebija latvietis, krievs, ebrejs, polis, baltkrievs, vācietis, bija visi kopā – viena tauta, kas grib tikt ārā no brūkošā monstra slazdiem.

Un tad šoks! 13.janvāris Viļņā!!! Atceros, ka neticēju savām acīm, kad ziņu raidījumos rādīja kā tanki brauc virsū cilvēkiem!!! Kā tā var būt??? Tas nav karš! Tie ir tādi paši cilvēki kā mēs – neapbruņoti, parasti cilvēki, kas aizstāv savu tikko neatkarību atguvušo valsti...Ar tankiem!!! Virsū dzīvjiem cilvēkiem!!! TĀ NEDRĪKST NOTIKT!!! Vairs nē!

Par to, vai mēs iesim uz tautas manifestāciju Daugavmalā, nebija ne mazāko šaubu. Atceros, ka mamma tēvam pajautāja, vai tiešām bērnus vajag ņemt līdzi, nevar zināt, kā var situācija pavērsties, bet tēvs atbildēja, ka „Vajag! Viņi ir lieli – tā būs viņu valsts!” un tad ciniski piebilda „visus uzreiz jau nenošaus...ceļu uz mājām viņi zin”.

Jā, to dienu es atceros ļoti skaidri – simtiem tūkstošu cilvēku kopā, simtiem tūkstošu Latvijas karogu, simtiem tūkstošu pārliecību „Tagad vai nekad!!! Pat ja būs jāiet bojā! PIETIEK!”. Un domājot tagad, ar laika distanci – paldies tēvam, ka viņš mūs abus ar brāli toreiz paņēma līdzi un lika to vienotības spēku, kas var būt kopīgai idejai, sajūst un ieraudzīt pašiem – vēl pusaudžiem esot. Saprast, kāds spēks ir tautas atmiņai un ticībai.

Uz barikādēm gan mūs līdzi neņēma, bet visas intervijas un tiešraides es atceros skaidri. Emociju spēka dēļ. Tos vecos lauku vīrus, kas sargāja Augstāko padomi, Ministru padomi, Radio māju un Telefoncentrāli Vecrīgā – viņi bija gatavi mirt par Latviju. Un sievas, kas cepa, vārīja, nesa, baroja, uzmundrināja – viņas bija gatavas atdot visu, kas ir. Nebija svešinieku, nebija cenu, nebija šaubu. Viena sauja mazas spītīgas tautas, kas gatava cīnīties par savu svētāko!!!

Skaidri atceros arī liktenīgo 20. janvāra apšaudi Bastejkalnā un ziņas par bojā gājušajiem, kas šausmās aizrāva elpu visiem. Atceros kadrus, kā Juris Podnieks izmisumā vēl cenšas glābt savus nāvīgi ievainotos operatorus Andri Slapiņu un Gvido Zvaigzni. Atceros ziņu par puiku – vidusskolnieku E.Riekstiņu, ko nošāva... Mūsu vienaudzi!!! Atceros miličus, kurus OMON nogalināja Iekšlietu ministrijā. Atceros Robertu Mūrnieku, kurš krita pirmais pie tilta. Atceros bailes, sašutumu, izmisumu, spītību un pārliecību, ka TIK UN TĀ – TAGAD!!! Vai nekad.

Atceros arī pasaules pirmo reakciju. Kā pirmās mūsu pusē skaļi nostājās “mazās” Zviedrija, Islande, Polija. Kā Francija un Vācija vēl lavierēja, lai nebojātu attiecības ar Gorbačovu. Un kā ārzemju latvieši – Pasaules brīvo latviešu apvienība panāca to, ka ASV prezidents Dž.Bušs vecākais beidzot lika saprast, ka mazā Baltija viņiem ir īpašs gadījums, nevis PSRS iekšējā lieta. Atceros mūsu nogurušos tā laika valstsvīrus A.Gorbunovu, J.Godmani, M.Vulfsonu, kam nācās to visu noturēt līdzsvarā. Atceros Daini Īvānu, Māru Zālīti, Romualdu Ražuku, Marinu Kosteņecku, Imantu Ziedoni, Jāni Peteru, Odiseju Kostandu, T.Jundzi, A.Krastiņu un citus Tautas Frontē, kas uzturēja garīgo spēku šajā izšķirošajā laikā. Un atvieglojumu, ka pasaule mūs redz, dzird, nepametīs vienus, palīdzēs!

Un atceros arī to, ka tās pašas barikādes noderēja arī augusta puča laikā, kas jau bija pēdējais aizejošās padomju varas agonijas žests. Atceros, ka man nez kāpēc bija kauns par Alfrēdu Rubiku un Borisu Pugo...Tieši kauns, nevis žēlums par to, ka viņi laikus, dzīvojot šeit, tomēr nesaprata, ka tas process jau sen ir neatgriezenisks. Bez naida.

Kopš tā laika ir pagājuši 30 gadi. Tik daudz kas ir mainījies. Ir daudz sasniegumu un ir daudz vilšanos. Ir nomainījusies paaudze, ir mainījusās vērtības, ir mainījusies valsts un tauta.

Tomēr katru reizi, ejot garām piemiņas akmeņiem Bastejkalnā un pie Saeimas, es viņus atceros! Un katru reizi pati sev uzdodu jautājumu – vai bija vērts? Un atbilde joprojām ir – JĀ, BIJA! Un es esmu pateicīga liktenim un savai ģimenei, ka es piedzīvoju šo Latvijai nozīmīgo laiku APZINĀTI un sapratu savā pusaudzā vecumā toreiz, kas un kāpēc notika.

Un, jā...tagad es tāpat kā man tēvs toreiz, strādāju skolā un tāpat kā viņš toreiz, ar pilnu pārliecību TAGAD vedu savus audzināmos pusaudzus uz „Barikāžu muzeju”un Bastejkalnu, jo tagad lieli ir viņi. Viņiem IR JĀZIN, cik stipra ir tautas atmiņa un ticība, jo tā būs viņu valsts.

Astras Zlametes atmiņas par Barikāžu laiku

2021.gada 20.janvārī.